

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

МУХАЦЬКИЙ Матеуш

УДК 37.015.311:004](438)(043.3)

**ТЕОРІЯ ТА ОСВІТНЯ ПРАКТИКА
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТЕЙ
У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ШПАК Валентина Павлівна,
професор кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

доктор педагогічних наук, професор
ВАЛАТ Войцех,
завідувач кафедри педагогічної освіти
Жешувського університету

доктор педагогічних наук, професор
ЧЕРВІНСЬКА Інна Богданівна,
професор кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Захист відбудеться «28» лютого 2023 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ–30, 01601) і на сайті університету: <http://www.npu.edu.ua>.

Реферат розісланий «27» січня 2023 року.

**Учений секретар
спеціалізованої ради**

Н. М. Титова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах невід’ємною складовою розвитку особистостей, суспільства, держав є інформаційні технології.

На Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (з англ. – World Summit on the Information Society Forum, WSIS), який періодично проводиться, затверджено резолюцію Генеральної Асамблеї ООН (56/183 від 21.12.2001 р.) щодо відзначення важливості інформаційних та комунікаційних технологій для людства та встановлено 17 травня як Всесвітній день інформаційного суспільства.

На засіданні Європейської Ради (2002 р.) затверджено конкретні цілі на майбутнє в системі європейської освіти та професійної підготовки, зокрема вдосконалення навичок, необхідних для інформаційного суспільства.

У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» (2006 р.) запроваджено загальноєвропейські еталонні рамки, серед яких обізнаність у сфері інформаційних та комунікаційних технологій.

При цьому, слід звернути увагу і на значне економічне зростання Республіки Польща. Так, у 1990 р. ВВП Республіки Польща становив 65,98 мільярда USD, України – 81,39 мільярда USD; у 2021 р. ВВП Республіки Польщі – 679,4 мільярда USD, України – 200,1 мільярда USD.

Варто відзначити, що Республіка Польща і Україна як європейські демократичні держави акцентують важливе значення інформаційних технологій, розробляють та використовують їх в усіх сферах життєдіяльності.

Актуальним і важливим для забезпечення методології, загальної педагогіки та історії педагогіки, освітньої практики використання інформаційних технологій у розвитку особистостей стало закріплення проблематики інформаційних технологій (далі – ІТ) у ряді нормативно-правових документів.

У Республіці Польща приділено особливу увагу питанню ІТ в системі освіти з прийняттям Закону Республіки Польща «Про систему освіти» (1991 р.) (з польськ. – Ustawa z dnia 07.09.1991 r. o systemie oświaty).

У цьому контексті Рада Міністрів Республіки Польща розпочала розбудову інформаційного суспільства, й на основі звіту «Пропонована стратегія розвитку інформаційних технологій та їх застосування у Республіці Польща» (1991 р.) (з польськ. – «Propozycja strategii rozwoju informatyki i jej zastosowań w Rzeczypospolitej Polskiej») започатковано створення та використання ІТ-систем суспільного значення.

Постановою Сейму Республіки Польща визначено плани та пріоритети стратегії розвитку основ інформаційного суспільства (2000 р.) (з польськ. –

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 14.07.2000 r. w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce).

Завдяки вступу Республіки Польща до Європейського Союзу у 2004 р. актуалізовано питання розробки, впровадження та перспектив розвитку ІТ.

Значну увагу акцентовано на необхідності узгодження пріоритетів розбудови Республіки Польща зі стратегіями та законодавством Європейського Союзу у сфері інформаційного суспільства та цифровізації. Зокрема, прийнято Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Республіці Польща до 2013 р. (2008 р.) (з польськ. – Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013 przyjęta w dniu 23.12.2008 r. uchwałą Rady Ministrów nr 274/2008).

Важливими інституційними кроками Республіки Польща щодо ІТ стало створення Міністерства науки та інформатизації (з польськ. – Ministerstwo Nauki i Informatyzacji) (2003 р.) та Ради з ІТ та медіаосвіти Міністерства національної освіти (2008 р.) (з польськ. – Rada do Spraw Edukacji Informatycznej i Medialnej przy Ministrze Edukacji Narodowej).

Встановлено, що в Україні питанню ІТ теж приділено значну увагу, зокрема, Указом Президента України 2011 рік став Роком освіти та інформаційного суспільства.

Нормативно-правовими документами України закріплено основні положення щодо ІТ, серед яких Закони України: «Про науково-технічну інформацію» (1993), «Про освіту» (2017), «Про інформацію» (1992), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016), «Про інноваційну діяльність» (2002) та Національна доктрина розвитку освіти (2002) тощо.

Опрацювання наукових доробків учених Республіки Польща, України та інших держав засвідчило різноманіття проблематики досліджень питань використання ІТ у розвитку особистостей.

Так, значна увага приділена загальним теоретичним положенням ІТ, технологізації та комп'ютеризації, а також Інтернету та цифровізації людського життя. Важливими науковими доробками у цій сфері є роботи, присвячені теоретичним питанням інформації та кібернетики (К. Шеннон (C. Shannon)), основам інформаційних технологій (М. Жалдак, Л. Забродська), суспільним комунікаціям (Б. Семенецький (B. Siemieniecki)), Інтернету та цифровізації людського життя розбудови мереж (М. Кастельс (M. Castells)), кодифікації понять, правил і процесів (С. Ющик (S. Juszczuk)), новим медіа у Республіці Польщі (А. Островська (A. Ostrowska)), медіа викликам ХХІ століття та досвіду впровадження ІТ (М. Бониковська (M. Bonikowska)), візії Інтернету (М. Соколовський (M. Sokołowski)), мережевому суспільству (М. Кастелло (M. Castello)), визначенню критеріїв мережевих спільнот в Інтернеті (П. Сіуда (P. Siuda)).

Вагомі фундаментальні основи розвитку особистостей у різноманітних аспектах розкрито у працях психологів, філософів, педагогів (Б. Ананьєв, В. Андрущенко, В. Бех, І. Булах, Л. Виготський, В. Зінченко, Г. Костюк, В. Кремень, О. Леонт'єв, А. Маслоу, С. Максименко, В. Моляко, К. Платонов, Ю. Романенко С. Рубінштейн, Б. Теплов).

Освітньому потенціалу, психолого-педагогічним аспектам використання ІТ у розвитку особистостей, формуванню інформаційної культури, інформаційно-комунікаційної, інформаційної та інформатичної компетентностей присвячено напрацювання учених з: медіаосвіти в системі шкільної освіти (В. Валат (W. Walat)), ІТ в освіті (К. Щешек (K. Szczeszek)), інформатизації освіти як пріоритетного напрямку модернізації освіти в умовах інформаційного суспільства (Л. Макаренко), використання ІТ в освітньому процесі (Д. Кубіцька (D. Kubicka)), А. Колодзейчик (A. Kołodziejczyk)), застосування Інтернету в освіті (Д. Семенецька (D. Siemieniecka)), питань медіа в освіті (С. Квятковський (S. Kwiatkowski), Я. Гайда (J. Gajda)), ІТ-ресурсів та медіа-навчання (М. Танас (M. Tanaś)). Науковий інтерес для дослідження викликають праці учених з: медіапедагогіки, когнітивної науки та медіа (Б. Семенецький (B. Siemieniecki)), комп'ютерного навчання та гуманістичних педагогічних цінностей, комп'ютерних методик у навчальній комунікації (Я. Морбітцер (J. Morbitzer)), методів навчання, педагогіки та медіаосвіти (В. Стрийковський (W. Strykowski)), мультимедіа в освіті (Я. Беднарек (J. Bednarek)), медіаосвіти в інформаційному суспільстві (С. Юшчик (S. Juszczyk)), медіа в каталозі засобів навчання (М. Танась (M. Tanaś)), ролі соціальних медіа в освіті (К. Гавроль, К. Gawrol)), коннективізму як теорії навчання для цифрової епохи (Г. Сіменс (G. Siemens)), розвитку ІТ-компетенцій (М. Сисло (M. Sysło)). Висвітлено медіакомпетенції: поняття, сфери, форм навчання (В. Струковський (W. Strykowski)), медіакомпетенцій освіти, ринку праці та соціального функціонування (В. Скридлевський (W. Skrzydlewski)). У наукових працях досліджено термінологічні проблеми у процедурах стандартизації професійної кваліфікації (С. Квятковський (S. Kwiatkowski)), сертифікації за Європейським стандартом комп'ютерних навичок (з англ. – The European Computer Driving Licence, ECDL) (Б. Ходацька (B. Chodacka)), інформаційної культури як явища (А. Шевчук (A. Szewczyk)), інформаційної культури особистості (Л. Макаренко), технічної та інформаційної культури (В. Фурманек (W. Furmanek)), медіа-цінностей виховання (М. Ейсмонт (M. Ejsmont), Б. Космальська (B. Kosmalska)), психологічних та соціальних загроз, пов'язаних із використанням медіа та ІТ в освіті (А. Ганкала (A. Hankała)).

Теоретичні положення та практичні аспекти використання ІТ у дошкільній освіті розглянуто ученими у багатьох напрацюваннях, серед яких дитина у світі електронних медіа (Я. Іздебська (J. Izdebska)), (не)захищений

комп'ютер: від ейфорії до залежності (А. Анджеєвська (A. Andrzejewska)), вплив телевізійних образів насильства на психіку дитини (М. Браун-Галковська (M. Braun-Gałkowska)) та інші.

Використання ІТ у загальній освіті визначено предметом дослідження у наукових доробках щодо: аксіологічних аспектів шкільної освіти (К. Денек (K. Denek)), медіадидактики початкової школи (І. Червінська), розвитку розумової діяльності старшокласників у процесі вивчення алгебри та основ аналізу з використанням ІТ (Т. Зайцева), самостійної роботи учнів 5–7-х класів на уроках трудового навчання засобами нових інформаційних технологій (О. Ващук); в цьому контексті розглядаються комп'ютерні класи (М. Сисло (M. Sysło), В. Йохемчик (W. Jochemczyk)), характеризуються компетенції сучасного шкільного вчителя (В. Струковський (W. Strykowski), Я. Струковська (J. Strykowska), Я. Пелаховський (J. Pielachowski)) та інші.

Використання ІТ у позашкільній освіті досліджено у наукових працях, присвячених освіті, знанням та здібностям особистості в динамічному суспільстві (С. Ющик (S. Juszczuk)), приборканню життя в нотатках блогу підлітка (С. Сеул (S. Seul)), дидактичній цінності Інтернет-інформації (В. Защинський (W. Zaczyński), віртуальним спільнотам (П. Сіуда (P. Siuda)), Інтернету в комунікаційному просторі ХХІ століття (М. Соколовський (M. Sokołowski)), методиці навчання ІТ у закладах позашкільної освіти (Т. Биковський) та інші.

Питання теорії та освітньої практики використання ІТ у вищій освіті широко представлено у результатах досліджень з: кваліфікації учителів медіа та ІТ-освіти (К. Вента (K. Wenta)), методики навчання майбутніх вчителів інформатики апаратних і системних програмних засобів (В. Дем'яненко), ІТ-підготовки вчителів, компетенцій та стандартів освіти (Я. Мігдалек (J. Migdalek), М. Заяц (M. Zając)), комп'ютерної грамотності як складової професійної підготовки учителів початкової школи (Л. Макаренко), теорії і методики формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій (В. Слабко), теоретико-методичних засад системи інформатичної підготовки учителів трудового навчання (С. Яшанов).

Особливу увагу в дослідженнях учених щодо використання ІТ у Республіці Польща приділено підтримці осіб з особливими освітніми потребами, зокрема, інформаційне суспільство та ЗМІ на думку інвалідів (Я. Беднарек (J. Bednarek)), проблеми психосоціальної інтеграції людей з локомоторною дисфункцією (А. Мігас (A. Migas)), молоді користувачі нових медіа з вадами розумового розвитку – між вигодою та загрозою (П. Пліхта (P. Plichta)), використання комунікаційних технологій людьми з порушеннями зору та слуху (А. Пясецький (A. Piasecki)), комп'ютер у спеціальній освіті (Я. Лащик (J. Łaszczuk)), комп'ютерна освіта дітей з порушеннями читання та письма

(С. Юшчик (S. Juszczak), А. Заяць (A. Zając)), нові медіа як інструмент покращення життя людей з обмеженими можливостями (А. Фізер (A. Fiszler)), Інтернет-соціальна підтримка (Н. Уолтер (Walter N.)).

Узагальнюючи вищезазначене, варто наголосити: аналіз теоретичних джерел, практики використання ІТ, досвід науково-педагогічної діяльності автора цієї роботи свідчать, що використання ІТ у розвитку особистостей розкривається дослідниками несистемно і досі не було предметом цілісного дослідження. Водночас при застосуванні ІТ у розвитку особистостей мають місце суперечності між:

- суспільною потребою в освічених людях та недостатнім використанням інформаційних технологій у розвитку особистостей;

- широкою практикою використання інформаційних технологій у системі освіти України та недослідженістю даної тематики в досвіді іноземних держав;

- потребою у врахуванні використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща та відсутністю системного дослідження;

- орієнтацією педагогічної науки і освітньої практики на запровадження сучасних підходів щодо використання інформаційних технологій у розвитку особистостей та їх недостатньою розробкою і введенням.

Усе перелічене зумовило вибір теми дисертаційної роботи **«Теорія та освітня практика використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Державної програми розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. № 1183, та здійснено відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 28.01.2004 р.).

Робота пов'язана з науковими дослідженнями, що проводилися відповідно до Указу Президента України №592/2011 від 29.05.2011 р. «Розроблення змісту підготовки педагогічних працівників для позашкільної освіти в Україні» та Розпорядження Президента України №114/2017-рп від 20.05.2017 р. «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в умовах децентралізації».

Дослідження має зв'язок із науково-дослідними проектами Республіки Польща: «Учитель майбутнього. Інноваційна програма підготовки вчителів дитячих садків та I-III класів початкової школи» у рамках конкурсу № POWR.03.01.00-IP.08-00-PKN/18 для «Програми навчання вчителів» (2018–2023 рр.); «Навчання на практиці. Інноваційна навчальна програма «Пізнати та зрозуміти світ» у рамках конкурсу 1/POKL/3.3.4/2013 (2014–2015 рр.); «Дистанційне навчання в епоху коронавірусу» Міністерства національної освіти

Республіки Польща (2020 р.).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30.12.2015 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща з рекомендаціями для України.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

1. З’ясувати теоретичні засади використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща та схарактеризувати термінологічне поле дослідження.

2. Розкрити хронологічні межі та етапи використання інформаційних технологій.

3. Визначити систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща в аспекті різноманітних компонентів.

4. Визначити та охарактеризувати організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща.

5. Розкрити особливості освітньої практики використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща.

6. Розробити діагностичний інструментарій та перевірити вплив організаційно-педагогічних умов на розвиток особистостей у процесі використання інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща.

7. Розробити рекомендації щодо вдосконалення освітньої практики використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в Україні на основі кращого практичного досвіду Республіки Польща.

Об’єкт дослідження: розвиток особистостей у процесі використання інформаційних технологій.

Предмет дослідження: система розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща.

Концепція дослідження визначає теоретичні основи та освітню практику використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща і містить такі положення:

1. Концептуальна ідея дослідження базується на твердженні, що в умовах інформаційного суспільства розвиток особистостей доцільно розглядати як систему, яка забезпечується освітньою практикою і базується на використанні ІТ.

2. Система розвитку особистостей в освітній практиці є сукупністю взаємопов’язаних компонентів, що зумовлюють розвиток особистостей з урахуванням використання ІТ.

3. Структурними компонентами системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій є змістові, процесуальні, організаційні, індивідуальні, інформаційні компоненти. Кожен з даних компонентів є підсистемою та системою нижчого порядку.

Змістові компоненти визначають знання, вміння, навички, цінності особистості у процесі використання ІТ.

Процесуальні компоненти передбачають освітню практику, яка включає дошкільну, шкільну, позашкільну, вищу освіту та освіту дорослих.

До організаційних компонентів належить нормативно-правове, змістове, кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення освітньої практики.

Індивідуальні компоненти включають потреби, мотиви, здібності, якості особистості у процесі використання ІТ.

Інформаційні компоненти включають віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси освітньої практики.

4. У системі розвитку особистостей в освітній практиці системотвірним фактором стає діяльність закладів освіти з використання ІТ.

5. Важливого значення для розвитку особистостей у сучасних умовах набуває коннективістський підхід (з польськ. – *podejście konektywistyczne*), який в еру цифрових технологій надає змогу більш ефективно забезпечити розвиток особистостей.

Особлива увага при реалізації коннективістського підходу має приділятися знанням, умінням, навичкам і цінностям, які забезпечуються в діяльності закладів освіти з урахуванням ІТ і здійснюють вагомий вплив на розвиток особистостей.

Одночасно при використанні коннективістського підходу значні можливості відкриваються і для осіб з особливими освітніми потребами, розвитку їх особистостей, що сприятиме покращенню рівня їх життєдіяльності.

6. Оцінювання ефективності використання ІТ у розвитку особистостей характеризується системністю, практикоорієнтованістю, цілеспрямованістю й здійснюється діагностичним інструментарієм перевірки впливу організаційно-педагогічних умов на розвиток особистостей у процесі використання інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща.

7. Реалізація концептуальних положень характеризує розвиток особистостей в епоху інформаційного суспільства як феномен завдяки освітній практиці використання ІТ, що надає змогу забезпечити їх становлення та реалізацію в соціумі, здійснювати вагомий вклад у різноманітні сфери життєдіяльності.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять:

– фундаментальні основи теорії особистості: E. H. Erikson, J. Butler, D.J. Levinson, J. Piaget, L. Kohlberg, M. Tyszkowa, E. Rzechowska, M. Kozielski,

Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. М. Леонтєв, А. Маслоу, В. Моляко, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов;

– теоретичні засади ІТ, інформатизації, комп'ютеризації, цифровізації та технологізації: М. Prensky, S. Kwiatkowski, M. Tanaś, S. Juszczyk, W. Strykowski, B. Siemieniecki J. Morbitzer, W. Walat, I. Булах, Є. Велихов, А. Гуржій, Л. Дибкова, А. Єршов, М. Жалдак, І. Журавльова, М. Корець, В. Лідовський, Л. Макаренко, В. Монахов, Б. Наумов, В. Пономаренко, В. Туманов, О. Федотова, А. Федотов, В. Цимбалюк, С. Яшанов;

– загальнотеоретичні основи освіти: J. Delors, S. Ball, D. Schön, J. Botkin, M. Elmanjra, M. Malitza, E. Faure, K. Konarzewski, M. Szymański, B. Gołębnik, R. Kwaśnica, M. Nowak-Dziemianowicz, K. Rubacha, E. Lubina, L. Hojnacki, R. Ryan, E. Deci, W. Okoń, Cz. Kupisiewicz, M. Śnieżyński, K. Denek, A. Karpińska, R. Pachociński, W. Osmańska-Furmanek, W. Walat, В. Андрущенко, В. Бех, Г. Волинка, І. Зязюн, В. Кремень, М. Михальченко, В. Романенко, О. Биковська, В. Білик, В. Бобрицька, В. Бондаренко, Р. Вайнола, Н. Дем'яненко, Л. Канішевська, О. Кравченко, С. Криштанович, В. Мадзігон, А. Макаренко, О. Матвієнко, Г. Падалка, Л. Паньків, С. Русова, С. Сірополко, В. Сухомлинський, Л. Сущенко, В. Тернопільська, Н. Титова, О. Фізеші, Н. Харінко, М. Чумак, В. Яковлева;

– теоретичні і методичні основи навчання та використання ІТ в освітній практиці: М. Sysło, W. Walat, D.A. Kolba, W. Strykowski, M. Tanaś, W. Skrzydlewski, S. Juszczyk, C. Vorderman Б. Агапов, Р.М. Taubman, M. Castello, S. Kwiatkowski, M. Sysło, В. Арестенко, О. Астаф'єва, Л. Брескіна, С. Бешенков, Т. Биковський, О. Ващук, Л. Гагарін, Г. Генсерук, Г. Гохберг, В. Дем'яненко, Л. Дибкова, М. Жалдак, Т. Зайцева, Л. Забродська, А. Зафієвський, А. Єгоренков, А. Єршов, М. Корець, Б. Кременський М. Малезик, В. Монахов, А. Короткин, В. Кунець, Є. Павлютенков, О. Румянцева, В. Савченко, В. Слюсарь, Н. Федотова, О. Чалий, Я. Цехмістер, С. Яшанов;

– теоретичні основи коннективізму, коннективістського підходу в освіті: T. Bernhardt, E. Edwards, M. Kirchner, C. Buell, J. Brown, M. Driscoll, J. Gleick, C. Gonzalez, M. Gredler, M. Kerres, A. Kleiner, P. Klimsa, T. Landauer, S. Dumais, L. Rocha, G. Siemens, K. Stephenson, P. Vaill, D. Wiley та інші;

– теоретичні основи формування інформаційної культури, інформаційно-комунікаційної, інформаційної та інформатичної компетентностей: W. Walat, J. Szempruch, S. Kwiatkowski, M. Sielatyski, H. Kwiatkowska, J. Morbitzer, I. Агапов, Р. Бадер, В. Болотов, Н. Бібик, Л. Ващенко, А. Вербицький, І. Зимня, Е. Зеєр, І. Єрмаков, В. Лаптев, О. Лебедев, О. Локшина, Д. Мертенс, О. Овчарук, Б. Оскарсон, Л. Паращенко, О. Пометун, Н. Радіонова, О. Савченко, В. Серіков, С. Трубачева, А. Тряпціна, А. Хуторський, І. Червінська, А. Шелтен, С. Шишов, В. Шпак.

У дисертаційній роботі використані такі **методи дослідження**:

- теоретичні: структурно-логічний аналіз педагогічної та методичної літератури, нормативних документів щодо використання ІТ у розвитку особистостей; структурно-системний аналіз, порівняння, класифікація, узагальнення для здійснення теоретичного аналізу проблеми використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща та досліджуваних країн;
- емпіричні: вивчення, аналіз та узагальнення практики використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща; анкетування, інтерв'ю, бесіди з учасниками освітнього процесу закладів освіти, у тому числі з особами з особливими освітніми потребами; педагогічне спостереження за умовами навчання; статистична та аналітична обробка даних з використанням методів кореляційного та регресійного аналізів для виявлення особливостей використання інформаційних технологій у розвитку особистостей з обґрунтуванням рекомендованих напрямів використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з кінця 60-х років ХХ століття до початку ХХІ століття.

Нижня межа дослідження – середина ХХ століття – обумовлена започаткуванням ІТ, перших електричних лічильних машин.

Верхня межа – 2021 р. – зумовлена прийняттям змін до Закону Республіки Польща «Про систему освіти» (з польськ. – Ustawa o systemie oświaty).

Територіальні межі дослідження. Значну увагу в дослідженні приділено Республіці Польща як європейській державі, що має значний потенціал і досвід використання ІТ у розвитку особистостей.

Дослідження здійснювалося з 2011 по 2022 рр. і включає такі етапи:

I етап, 2011–2015 рр., аналітично-констатувальний – аналіз стану розробленості проблематики дослідження у наукових та інформаційних джерелах та освітній практиці; розробка понятійного апарату дослідження; проведення констатувального етапу експерименту;

II етап, 2015–2019 рр., формувально-корекційний – розробка системи використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща; проведення формувального етапу експерименту;

III етап, 2019–2022 рр., узагальнювально-коригувальний – узагальнення результатів наукового дослідження, впровадження їх у практику діяльності закладів освіти; розробка рекомендацій для України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- *вперше* обґрунтовано і розроблено теоретичні основи використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща; систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща в аспектах різноманітних компонентів (змістові, процесуальні, організаційні, індивідуальні,

інформаційні); представлено організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща; компаративний аналіз використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща; визначено хронологічні етапи історичного розвитку використання інформаційних технологій з їхньою характеристикою в різні періоди;

– *удосконалено* понятійно-категоріальний апарат використання інформаційних технологій у розвитку особистостей; визначення змісту і суті понять «інформаційні технології» і «використання інформаційних технологій у розвитку особистостей»; структуру і зміст використання ІТ у розвитку особистостей за компонентами: змістові (знання, вміння, навички, цінності); процесуальні (дошкільна освіта, шкільна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, освіта дорослих); організаційні (нормативно-правове, змістове, кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення); індивідуальні (потреби, мотиви, здібності, якості); інформаційні (віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси); історичну ретроспективу у використанні ІТ у розвитку особистостей; освітню практику використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща; діагностичний інструментарій розвитку особистостей у процесі використання інформаційних технологій;

– *дістали подальший розвиток* основні положення щодо використання ІТ у розвитку особистостей; освітня практика розвитку особистостей у дошкільній, шкільній, позашкільній, вищій освіті та освіті дорослих; розробка і впровадження сучасних підходів до розвитку особистостей в умовах інформаційного суспільства; навчальне, методичне та інформаційне забезпечення процесу дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні в освітню практику навчальних, методичних та інформаційних матеріалів, рекомендацій щодо використання ІТ у розвитку особистостей в освіті Республіки Польща і України.

Серед них розроблено і впроваджено в процесі наукової роботи підготовлений автором ІТ-освітній модуль у модельній навчальній програмі з дошкільної та ранньої шкільної педагогіки; стандарти викладання дисциплін «Гіпертекстові мови та веб-розробка», «Окремі аспекти автоматизації та робототехніки», «Комп'ютерна графіка» та інші; лабораторні стенди до занять з дисципліни «Операційні системи»; серія мультимедійних матеріалів з проектування на заняттях «Комп'ютерна графіка»; навчально-методичне забезпечення дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології», «Медіапедагогіка», «Медіа в освіті», «Мультимедійні розважальні та освітні системи», «Комп'ютерна графіка», «Комп'ютерні анімації», «Мультимедійні

мережеві системи» за напрямами професійної підготовки «Педагогіка», «Психологія», «Інформаційні технології».

Отримані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях щодо розвитку вищої освіти, визначення ефективності її функціонування; щодо шляхів і напрямів психолого-педагогічної підготовки фахівців освітньої галузі, її вдосконалення, а також для навчання дорослих; при написанні курсових і кваліфікаційних робіт, підручників, монографій, дисертацій.

Матеріали дослідження можуть використовуватися працівниками загальноосвітніх закладів, викладачами та студентами ЗВО, в системі післядипломної освіти тощо.

Впровадження результатів дослідження. Теоретичні узагальнення та практичні рекомендації дисертаційного дослідження впроваджені у практику Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 1-10/1363 від 31.12.2021 р.), Педагогічного університету імені Комісії народної освіти у Кракові (довідка від 25.05.2022 р.), Інституту екології економіки і права (довідка № 544 від 30.12.2021 р.), Центру позашкільної роботи м. Києва (довідка № 58 від 26.05.2022 р.), Міжнародної асоціації позашкільної освіти (довідка № 144 від 03.11.2021 р.).

Достовірність наукових положень і результатів дослідження підтверджується цілісністю теоретичної та методологічної обґрунтованості вихідних позицій досліджуваної проблеми, використанням комплексу різноманітних методів дослідження та їхньою адекватністю меті й завданням дослідження, репрезентативністю вибірки і статистичною значущістю одержаних емпіричних даних, апробацією результатів дослідження.

Автор наукового дослідження особисто здійснював апробацію і практичне впровадження розроблених ним положень, працюючи понад 20 років на посаді науково-педагогічного працівника Педагогічного університету імені Комісії народної освіти у Кракові.

Особистий внесок здобувача. У спільних публікаціях автором здійснено: [20] – узагальнення щодо єдиного порталу та важливості використання інформаційних технологій; [22] – опрацювання професійних ІТ-компетенцій; [26] – розробка концепції волонтерства як простору для інноваційних пошуків методів роботи, пов'язаних із майбутніми способами допомоги іншим людям в епоху хаосу цінностей, представлення оригінальних способів використання технологій та соціальних медіа цифровими волонтерами, які допомагають людям у різних складних життєвих ситуаціях; [27] – узагальнення ставлення до нових медіа та можливостей розповсюдження освітнього та культурного контенту в цифровій формі, які мають роми у Республіці Польща; [29] – розкриття основних положень щодо використання

комп'ютерів; [31] – представлення основних положень щодо Інтернет; [32] – розробка теоретичних аспектів Інтернету, які є основою описаних проблем; [33] – опрацювання теоретичних інтерпретацій електронного навчання та його практичного застосування в Республіці Польща.

Апробація результатів дисертації здійснювалася на науково-практичних конференціях і семінарах та інших наукових заходах, а саме:

-міжнародних: II Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2012); Konferencja «Aktualne otázky prírodovedno-technických predmetov a prierezových tém v primárnej edukácii» (Preszów, 2013); III Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2014); Międzynarodowa Konferencja Naukowa «Dobro i zło w wychowaniu dziecka. Tropu edukacyjne» (Kraków, 2015); I Ogólnopolska E-konferencja Naukowa «Pedagogika XXI wieku – Dylematy i wyzwania. Pedagog we współczesnym świecie» (Łódź, 2015); IV Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2016); V Międzynarodowa E-konferencja Naukowa «Pedagogika XXI wieku – Dylematy i wyzwania. Człowiek wobec zagrożeń współczesności» (Łódź, 2017); Міжнародний круглий стіл «Актуальні питання позашкільної освіти в умовах децентралізації та реформування системи освіти» (Київ, 2017); Міжнародний семінар «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в умовах децентралізації» (Київ, 2017); Міжнародний форум з позашкільної освіти (Київ, 2017); 11th International Conference of Education, Research and Innovation (Seville, 2018); V Ювілейна міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2018); Konferencja «Uwarunkowania efektów kształcenia w kontekście osiągniętych wyników egzaminów maturalnych» (Tarnów, 2018); 5th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM (Albena, 2018); Українсько-польський семінар «Вільний час у розвитку особистостей» (Київ, 2018); Program «Edukacja pozaszkolna Polska oraz Ukrainy: rozwój współpracy» (Kraków, 2018); Міжнародний круглий стіл «Освіта очима польських і українських студентів» (Краків, 2018); Генеральна Асамблея Міжнародної асоціації позашкільної освіти (Кропивницький, 2019); прес-конференція «Позашкільна освіта – 2018: десять перемог» (Київ, 2018); захід-презентація «Стратегія розвитку позашкільної освіти» (Київ, 2018); Стратегічна сесія з розвитку позашкільної освіти (Київ, 2018); круглий стіл «Стратегія розвитку позашкільної освіти» (Київ, 2018); VII Międzynarodowa E-konferencja Naukowa «Pedagogika XXI wieku – Dylematy i wyzwania. Mass media we współczesnym świecie» (Łódź, 2019); 6th SWS International Scientific Conference on Social Sciences ISCSS (Albena, 2019); VI Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2020); Міжнародна конференція «Позашкільна освіта: вчора, сьогодні, завтра» (Київ, 2020); Вебінар «Позашкільна освіта у

громаді: Як зберегти мережу і забезпечити розвиток?» (Київ, 2020); Міжнародна зустріч «Позашкільна освіта України і Польщі: Розвиток Співпраці» (Київ-Краків, 2021); Міжнародна конференція «Система підготовки педагогів позашкільної освіти у сучасних умовах до 30-річчя Незалежності України» (Київ, 2021);

-*всеукраїнських*: VI Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених «Соціально-економічний розвиток держав: досвід і перспективи» (Київ, 2014); Всеукраїнський форум педагогічних працівників позашкільної освіти «Позашкільна освіта в умовах децентралізації» (Київ, 2016); Форум з позашкільної освіти та Загальні збори Міжнародної асоціації позашкільної освіти (Київ, 2016); Всеукраїнський форум до Дня позашкілля «Діти і освітянський фронт позашкілля» (Київ, 2022); Всеукраїнська нарада до Дня захисту дітей «Позашкільна освіта у воєнний та повоєнний час» (Київ, 2022).

Кандидатська дисертація на тему «Підготовка старшокласників до використання інформатичних методів і технік. Порівняльне польсько-американське дослідження» (спеціальність – педагогіка) захищено у 2011 році в Академії спеціальної освіти імені Марії Гжегожевської у Варшаві. Матеріали кандидатської роботи у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 36 наукових та навчально-методичних працях, серед яких 20 – статей у наукових фахових виданнях, з них 3 – статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/ або Scopus, 12 – монографії, 4 статті у збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (470 джерел). Основний зміст дисертації викладено на 405 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; вказано хронологічні та територіальні межі дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення дослідження; подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження на наукових конференціях та в публікаціях за темою дисертації, структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретичні засади інформаційних технологій у розвитку особистостей**» здійснено аналіз базових теоретичних положень дослідження. Розкрито теоретичні основи інформаційних технологій та представлено особливості їх використання, вплив на розвиток особистостей.

Аналізуючи різні теоретичні положення і практику використання інформаційних технологій у ХХІ столітті, варто констатувати, що нині вони стали невід'ємною частиною життя кожного і суспільства загалом.

Республіка Польща як прогресивна держава значну увагу приділяє освітній практиці використання інформаційних технологій у розвитку особистостей.

Правові засади освіти випливають із Закону Республіки Польща «Про систему освіти» (з польськ. – *Ustawa o systemie oświaty*), Закону Республіки Польща «Про вищу освіту і науку» (з польськ. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*), Постанови Міністра національної освіти Республіки Польща «Про базову програму для дошкільної освіти та загальної освіти в школах окремих типів» (з польськ. – *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 23.12.2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*), Резолюції Сейму Республіки Польща «Про побудову основ інформаційного суспільства в Польщі» (з польськ. – *Uchwała Sejmu RP z 14.07.2000 r. w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce*), Рамкового статуту публічних закладів (з польськ. – *Ramowy statut placówki publicznej*), Рамкового статуту публічних закладів позашкільного виховання (з польськ. – *Ramowy statut publicznej placówki wychowania pozaszkolnego*).

Встановлено, що в сучасних умовах суспільство, в якому інформація стала важливим і незамінним елементом життя, обумовленим володінням владою, отримало назву інформаційного суспільства (Сенкевич Гобан-Клас, Ван Дейк та інші).

В інформаційному суспільстві соціальне існування кожної людини залежить від її знання у сфері ІТ.

Інформаційні технології відіграють важливу роль у сприянні соціальним взаємодіям, посиленні залучення до спільнот та поза ними, стають звичайним засобом спілкування з іншими людьми.

На основі узагальнення підходів міжгалузевої інтеграції та системного аналізу теоретичних і практичних засад використання ІТ встановлено, що інформаційні технології – це технології, які забезпечують роботу з інформацією, зокрема створення, збір, зберігання, обробку та використання інформації.

Використання інформаційних технологій включає мету, зміст, форми, методи і засоби роботи з інформацією за допомогою комп'ютерних та електронних пристроїв.

Встановлено, що знання та вміння у галузі ІТ істотно полегшують існування у сучасному світі, зокрема пошук різноманітної релевантної інформації у мережі Інтернет з її подальшим ефективним використанням. Визначено, що функціями інформаційних технологій на сучасному етапі розвитку суспільства є інформаційні та комунікаційні.

Зокрема, можливість використання широкого спектру інструментів інформаційних технологій сприяє, з одного боку, наданню інформації, а з іншого – створенню привабливих дидактичних засобів як для задоволення потреби здобуття знань, так і орієнтації на навчання, оволодіння інформацією, необхідної нині для функціонування у суспільстві, заснованому на знаннях.

У процесі дослідження використання інформаційних технологій у розвитку особистостей було встановлено, що у освітній практиці комп'ютер дає не лише радість творення, а й творчі можливості, такі як створення нових знань і продуктів за допомогою існуючих шаблонів, тоді як в особистісному розвитку це дозволяє вдосконалювати власні знання та навички, пов'язані з їх персональною індивідуальністю.

Аналіз наукових праць показав, що особливого значення у системі освіти для розвитку особистостей набуває використання інформаційних технологій.

У ході дослідження визначено, що використання інформаційних технологій у розвитку особистостей – це процес зміни особистості на основі застосування в освітній практиці ІТ.

Дослідження історичного розвитку використання ІТ показав, що на основі умовного поділу варто виділити п'ять хронологічних етапів їх історичного розвитку:

I етап – середина ХХ ст. – 1980 р.;

II етап – 1981 р. – кінець 80-х рр. ХХ ст.;

III етап – початок 90-х рр. ХХ ст. – 1991 р.;

IV етап – 1992 р. – кінець ХХ ст.;

V етап – 2001 р. – дотепер.

Визначальні хронологічні етапи історичного розвитку використання ІТ з їх характеристикою у різні періоди представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Хронологічні межі та етапи
використання інформаційних технологій**

№, характеристика етапу	Період	Основні характеристики інформаційних технологій
I етап – започаткування використання комп'ютерних пристроїв в інформаційних технологіях	Середина ХХ ст.	Створення комп'ютера як унікального обладнання
	1961 р.	Початок використання комп'ютерних пристроїв на підприємствах для математичних обчислень
	1969 р.	Створення першої мережі ARPANET

№, характеристика етапу	Період	Осн інфо, <i>Продовження Таблиці 1</i>
II етап – удосконалення інформаційних технологій, поява та розвиток персонального комп'ютера	1981 р.	Поява першого персонального комп'ютера, його доступність широкому загалу
	1983 р.	Створення компактних друкарських пристроїв, розвиток електронного документообігу
	1988 р.	Поява звукових плат, використання комп'ютера як мультимедійного пристрою
III етап – розвиток інформаційних технологій, їх перехід із сфери математичних обчислень у комунікаційну сферу	Початок 90-х рр. XX ст.	Поява перших графічних інтерактивних операційних систем з підтримкою мережеских протоколів
	1990 р.	Отримання широкого доступу до мережеских технологій Інтернет
IV етап – модернізація інформаційних технологій, їх мобільність та доступність	1992 р.	Поява першого смартфона
	1995 р.	Широка комп'ютеризація, нові можливості для візуалізації інформації
	1999 р.	Впровадження стандарту 802.11b для передавання даних (Wi-Fi)
V етап – зростання кількості інформаційних технологій, їх масовість, віртуалізація взаємин	2001 р.	Створення соціальних мереж, використання технології «Коло друзів»
	2019 р. – дотепер	Масове використання інформаційних технологій в умовах пандемії для дистанційного функціонування суб'єктів суспільства

Таким чином, в епоху інформаційного суспільства, коли людям необхідно оволодіти різними навичками використання ІТ з метою пристосування до простору-часу, в якому вони існують, та активної участі у соціальному житті місцевої спільноти, функція освіти, загалом, та інформаційних технологій, зокрема, стає важливим елементом у процесі формування освіченої та компетентної людини.

У другому розділі «Система розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща» досліджується питання розвитку особистостей у системі освіти Республіки Польща. Особлива увага приділяється визначенню системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща, організаційно-педагогічним умовам використання ІТ у розвитку особистостей у закладах дошкільної, шкільної, позашкільної та вищої освіти Республіки Польща.

Встановлено, що зміст освіти характеризується накопиченням значної кількості навчальної інформації, яка, якщо мова йде не про базові знання, швидко змінюється у сучасному світі.

Одним із завдань, що виконується в сучасних закладах освіти, є підготовка здобувачів освіти до функціонування в інформаційному суспільстві. Маючи на увазі ІТ, які все більше інтегруються у наше життя, ми усвідомлюємо необхідність багатоступеневої освіти, що забезпечує розвиток особистостей цієї сфери.

Досліджуючи розвиток особистостей як систему, що забезпечується освітньою практикою і базується на використанні ІТ, встановлено, що вона включає різноманітні компоненти, які є підсистемами або системами нижчого порядку.

Встановлено, що системотвірним фактором у системі розвитку особистостей на основі використання ІТ є діяльність закладів освіти.

У системі розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща виділено 5 компонентів: змістові, процесуальні, організаційні, індивідуальні й інформаційні.

Аналізуючи кожний структурний компонент системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща, визначено їх сутність та змістове наповнення, а саме:

1. Змістові компоненти, які включають знання, вміння, навички, цінності.
2. Процесуальні компоненти, які включають дошкільну освіту, шкільну освіту, позашкільну освіту, вищу освіту та освіту дорослих.
3. Організаційні компоненти, які включають нормативно-правове, змістове, кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення.
4. Індивідуальні компоненти, які включають потреби, мотиви, здібності, якості.
5. Інформаційні компоненти, які включають віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси (рис. 1).

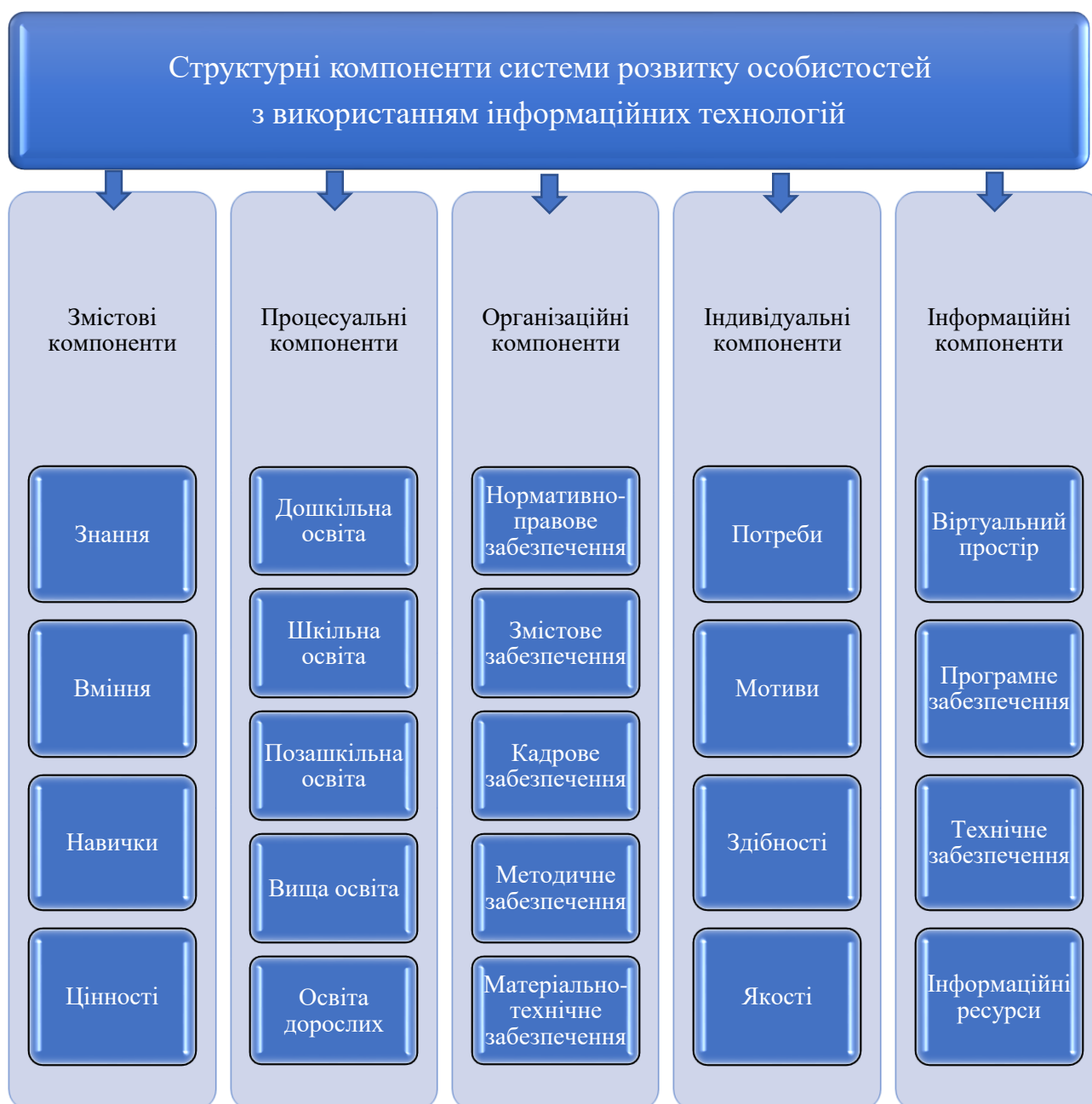

Рис. 1. Структурні компоненти системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща

Також визначено, що у процесі використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща особливого значення набувають організаційно-педагогічні умови, які впливають на систему.

Дослідженням виявлено, що організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща доцільно аналізувати як сукупність складових взаємопов'язаних діючих чинників, серед яких нормативно-правовий, змістовий, кадровий, методичний та матеріально-технічний (рис. 2).

Рис. 2. Організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща

Встановлено, що першою організаційно-педагогічною умовою використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща є нормативно-правова, яка передбачає функціонування нормативно-правових документів Республіки Польща щодо інформаційних технологій, їх оновлення відповідно до суспільних запитів і змін.

Так, щодо дошкільної та шкільної освіти схвалено Розпорядження Міністра національної освіти про базову програму дошкільної освіти та загальної освіти в навчальних закладах окремих типів Республіки Польща (2008 р.) (з польськ. – Załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 23.12.2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół).

Також внесено зміни, які стосуються окремих освітніх етапів з викладання всього змісту навчальної програми, в тому числі інформаційного навчання, відповідно до Розпорядження Міністра національної освіти про основну навчальну програму для дошкільної освіти та базову навчальну програму загальної освіти для початкової школи, включаючи учнів з помірною

або важкою інтелектуальною недостатністю, загальної освіти першого ступеня галузевих професійно-технічних училищ, загальної освіти для спеціальних шкіл підготовки до праці та загальної освіти для вищих шкіл Республіки Польща (2017 р.) (з польськ. – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowe z dnia 14.02.2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej).

Напрями діяльності щодо навчання дітей та молоді у сфері функціонування в інформаційному суспільстві та нових технологій в освіті розроблені Радою з ІТ та медіаосвіти при Міністерстві національної освіти Республіки Польща (2008 р.) (з польськ. – Kierunki działań dotyczących nauczania dzieci i młodzieży w zakresie problematyki funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. Nowe technologie w edukacji, opracowanego przez Radę ds. Edukacji Informatycznej i Medialnej przy MEN).

У системі вищої освіти Республіки Польща прийнято Стандарти підготовки вчителів до проведення окремих інформаційних занять (2010 р.) (з польськ. – Standardy przygotowania nauczycieli do prowadzenia wydzielonych zajęć informatycznych).

Також, відповідно до Розпорядження Міністра науки і вищої освіти Республіки Польща, прийнято Стандарт підготовки до педагогічної професії (2019 р.) (з польськ. – Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25.07.2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela).

Другою умовою використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща є змістова.

Встановлено, що у Республіці Польща використання інформаційних технологій здійснюється при послідовній зміні на всіх етапах освіти – від дошкільного віку, через початкову школу, до етапу середньої школи та містить положення, які стосуються знань та навичок ІТ для забезпечення розвитку особистостей.

Водночас у еру інформаційних технологій важливу увагу варто приділити коннективізму як теорії навчання. Оскільки здобувачі освіти повинні оволодіти вміннями використання ІТ, важливими є не лише настанови педагогів у процесі навчання щодо різноманітних способів, а й заохочення учнів до їх використання в освітньому процесі.

У процесі дослідження охарактеризовано особливості коннективізму, визначена сутність та запропоновано коннективістський підхід до розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій.

Дослідженням було встановлено, що при реалізації коннективістського підходу значна увага має приділятися знанням, умінням, навичкам і цінностям, які забезпечуються в освітньому процесі з використанням ІТ і здійснюють вагомий вплив на розвиток особистостей.

Для більш ефективної реалізації даного підходу нами було розроблено відповідний зміст за кожним із спеціалізованих профілів навчання.

Так, у дошкільній освіті коннективістський підхід передбачає оволодіння базовими поняттями та знаннями в галузі інформаційних технологій за напрямками дошкільної освіти, формування вміння використовувати ІТ в іграх, розвиток умінь використовувати ІТ для залучення дітей до самостійної пізнавальної діяльності, усвідомлення культури використання інформаційно-комунікаційних технологій.

У шкільній освіті коннективістський підхід спрямовується на оволодіння поняттями та знаннями в галузі шкільної освіти, основи використання ІТ у сферах шкільної освіти, побудови та розвитку знань, формування вміння використовувати ІТ в навчанні, розвиток навичок використовувати ІТ для самостійного пошуку знань, набуття навичок обчислювального мислення, розвиток потреби в отриманні знань, орієнтація на навчання, критичне логічне, альтернативне, аналітичне, інноваційне мислення.

Позашкільна освіта за коннективістського підходу передбачає опанування поняттями і знаннями у галузі позашкільної освіти, використання ІТ за напрямками позашкільної освіти, формування вміння роботи за напрямками позашкільної освіти, використання ІТ у практичній діяльності, розвиток навичок використання ІТ за напрямками позашкільної освіти, виховання інформаційно-комунікаційної культури, моральних якостей, відповідальності.

У вищій освіті коннективістський підхід спрямовується на оволодіння поняттями та знаннями в галузі академічної освіти, використання ІТ у сфері академічної освіти в розширеному обсязі, формування вміння використовувати ІТ в навчанні, навичок створювати банк інформації, колекцію повідомлень та здійснювати їх аналіз і порівняння.

Важливого значення набуває розвиток здатності творчо та критично мислити, використовувати ІТ як засоби в інтелектуальній праці, формування інформаційної зрілості, усвідомлення мотивів пошуку знань і власної діяльності.

Освіта дорослих за коннективістського підходу передбачає оволодіння поняттями та знаннями у сфері освіти впродовж життя, у розширеному діапазоні використання ІТ у сферах освіти впродовж життя, зокрема розвиток умінь використовувати ІТ у сферах освіти впродовж життя, набуття навичок

використання ІТ в усіх сферах життєдіяльності, розвиток здатності творчо та критично мислити, використовувати нові інформаційні та комунікаційні технології, здатність до створення нових виховних якостей.

Дослідженням встановлено важливість зміни перспектив використання ІТ у шкільних програмах. Істотним вважається базування їх на компетенціях, набутих на спеціальних уроках інформатики у поєднанні з конкретними предметами. У такому розумінні розвиток особистостей стане власним набуттям учнів.

У процесі дослідження виявлено, що комп'ютер та мережа можуть відігравати роль корисних інструментів, які можуть бути використані педагогом та учнями у поглибленні, верифікації і проясненні (трактуванні) змісту. З цією метою нами запропоновано ряд змін, що стосуються:

- адаптування стратегій і методів використання ІТ до конкретних проблем, запитів та інтересів учнів;
- зміни форми визначення, пояснення та контролю домашніх завдань, що передбачають імплементацію використання ІТ;
- поєднання навичок здобуття, конструювання і використання предметного знання ІТ;
- перенесення відповідальності за процес набуття знань з учителя на учня
- сприяння його самостійності, активності і творчим нахилам;
- створення простору для органічної імплементації ІТ в освітній процес – використання їх не лише як комунікатора, а й як носія інформації;
- використання соціальних порталів і мережі у творенні суспільства знань (об'єднань за інтересами, спеціалізованих дискусійних форумів);
- вирішення питання про використання ІТ починаючи з початкової школи.

Важливого значення набуває застосування ІТ у навчальних планах різних складників освіти та надання можливості учням і викладачам використовувати їх відповідно до цих програм. Зокрема, використання ІТ як допомоги у дослідженні та навчанні з інших галузей, коли це доречно та вигідно.

В освітній практиці важливим стає урахування у змісті освіти способів максимально ефективного використання інформації, а також обсягу матеріалу і тематики занять і засобів для її обробки відповідно до можливостей розвитку особистостей.

Наступним у використанні різноманітних ІТ є вибір форм, методів і засобів, які підбираються залежно від віку та розвитку здобувачів освіти.

Третьою організаційно-педагогічною умовою використання ІТ у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща є кадрова, де особлива увага має приділятися зростанню майстерності педагогічних працівників.

Так, проведені дослідження і спостереження освітньої практики дає можливість припустити, що основним бар'єром у розвитку здобувачів освіти є негативне ставлення до інформаційних технологій педагогічних працівників. Тому важливою проблемою є подолання психологічних та пізнавальних бар'єрів, що обмежують їх прихильність до застосування цього типу засобів.

Пропонована зміна має вагоме значення у закладах освіти і безпосередньо стосується ефективності навчання здобувачів освіти.

Педагоги закладів освіти повинні вказувати на можливості застосування ІТ, поєднуючи знання у сфері конкретної дисципліни з цікавими формами роботи. Така якісна зміна занять з предметів – навчання з використанням інформаційних технологій – може стимулювати здобувачів освіти до їх подальшого творчого застосування у практичній роботі.

Встановлено, що у практичній діяльності педагогів зміна форм інформаційного навчання має включати в себе такі напрями діяльності:

- розширення знань та інформаційних компетенцій педагогів, наприклад, у формах, оговорених у теоретичній частині післядипломної медійної та інформаційної освіти педагогів;

- освоєння педагогами інформаційних технологій – пропагування їх корисності при вмотивованому визначенні ризиків, пов'язаних із ними;

- обов'язкове доучування педагогів, а також стимулювання їхньої самоосвіти у сфері ІТ;

- надання педагогічним працівникам можливостей постійних консультацій у педагогів з інформатики;

- обмін досвідом у сфері ІТ;

- популяризація досвіду.

Відзначимо, що четверта організаційно-педагогічна умова використання ІТ у розвитку особистостей в освітній практиці Республіці Польща – методична.

Встановлено, що особливої ваги набуває розробка і методичний супровід використання ІТ у розвитку особистостей в освітньому процесі.

Одним із основних інструментів, що нині зустрічається у різних формах і видах та служить для підтримки результативності процесу навчання, є програмне забезпечення, що стимулює швидкість засвоєння знань.

Існує ряд інформаційних технологій для здобувачів освіти, призначених для виховання та стимулювання їх творчості. На додаток до навчальних програм, які дають змогу педагогам урізноманітнити свою діяльність та вимагають взаємодії зі здобувачами освіти, використання комп'ютерних ігор та програм є тим різновидом ІТ, що допомагають підвищити якість навчання.

Змістовний характер навчання та інтуїтивна мобільність наймолодших учасників освітнього процесу в середовищі віртуальних програм пов'язані з природним потенціалом учнів.

П'ятою організаційно-педагогічною умовою використання ІТ у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща є матеріально-технічна, що спрямована на модернізацію закладів освіти щодо використання інформаційних технологій.

Це обумовлено тим, що зазначені вище постулати залишаться лише у сфері утопічних намірів у разі, якщо заклади освіти не матимуть дієвих інструментів ІТ.

Встановлено, що кожен заклад освіти повинен повною мірою надавати педагогу можливість доступу до інформаційних технологій. Комп'ютерні центри з доступом до Інтернету мають забезпечити як здобувачів освіти, так і педагогічних працівників можливістю взаємного спілкування, збору інформації, створення мультимедійних презентацій тощо.

Зростає роль використання мультимедійних проекторів та індивідуальних комп'ютерів, Інтернет-систем моніторингу досягнень у навчанні і вихованні здобувачів освіти, що покращує порозуміння педагога з батьками учня.

Варто відзначити, що нині значна увага приділяється соціальним мережам, які для сучасних людей часто компенсують відсутність реального контакту з іншою людиною та у багатьох випадках сприяють більш повним комунікаціям соціальних груп.

Встановлено, що соціальні мережі створюються групами людей, які мають схожі інтереси або бажають дізнатися про інтереси інших, мають подібні проблеми, потреби чи інші загальні причини для спілкування. Соціальні мережі, такі як чати, дискусійні форуми, блоги, сервіси миттєвих повідомлень, надають користувачам різноманітні засоби комунікації. Люди отримують від таких соціальних контактів нематеріальну користь, тобто зміцнюють свої зв'язки один з одним, розширюють свої знання, розвивають здібності. Платформи для блогів та сайти соціальних мереж надають можливість навчитися творчості, толерантності, зміцнити вміння концентрувати увагу та переживати позитивні емоції. Вони переважно слугують для підвищення почуття приналежності до соціальної групи.

Отже, у сучасних умовах в освітній практиці Республіки Польща особливого значення набуває система розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій.

Значна увага надається організаційно-педагогічним умовам використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у закладах дошкільної, шкільної, позашкільної та вищої освіти Республіки Польща. Водночас окремої уваги потребує використання у Республіці Польща ІТ особами з особливими освітніми потребами.

У третьому розділі **«Освітня практика використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці**

Польща» розкриваються особливості використання ІТ особами з особливими освітніми потребами. Зокрема, представлена характеристика осіб з особливими освітніми потребами та соціологічне дослідження використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща.

Встановлено, що інформаційні технології надають особам з особливими освітніми потребами значні можливості, серед яких перспектива покращити свою життєву ситуацію, можливість вчитися, працювати, відпочивати, приймати самостійні рішення, спостерігати за їх наслідками, повноцінно функціонувати в суспільстві.

Участь у мережі також компенсує відсутність соціальних зв'язків, що надає змогу розвивати міжособистісні контакти. Використання потенціалу мережі сприяє підвищенню незалежності людей з обмеженими можливостями.

Окрема увага приділяється допоміжній ролі ІТ у функціонуванні людей з обмеженими можливостями, особливо з вадами слуху та зору.

Встановлено, що пріоритетною є можливість використання широко розповсюдженої мережі з точки зору надання для людей з обмеженими можливостями низки переваг, зокрема таких, як підсилення сенситивності, міжособистісне спілкування, навчання, робота, участь у формуванні особистостей та повсякденній діяльності.

Окрім того, роботі було розглянуто особливості освітньої практики використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща, а також приділено увагу ефективності використання спеціалізованих веб-сайтів для людей з обмеженими можливостями.

Встановлено, що участь у мережі осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з візуальними порушеннями та порушеннями слуху, значно посилює суб'єктність цієї групи людей, одночасно підвищуючи якість їхнього життя.

Інформаційні технології, серед яких нові засоби масової інформації та технічні засоби навчання, пропонують великі можливості для осіб з особливими освітніми потребами з організації персональної автономії та покращення життя.

Варто відзначити, що ІТ є альтернативою відчуття причетності до життя друзів та забезпечують здатність людям з обмеженими можливостями брати участь у віртуальному світі й використовувати його ресурси.

Люди з обмеженими фізичними можливостями значною мірою використовують спеціалізовані веб-сервіси. Роль мережі в спілкуванні з іншими людьми та у презентації себе є надзвичайно важливою, причому досить часто є єдиною сферою взаємодії з соціально-економічним середовищем. Ця форма спілкування зміцнює всі сфери життя людей з обмеженими можливостями та надає змогу їм налагоджувати нові стосунки, вчитися один в одного, що привносить новий досвід та корисні практики у життя цих людей.

Узагальнення особливостей освітньої практики використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща дозволило нам виділити в цьому процесі три основні напрями: здоров'язберігаючий, соціальний та економічний.

Встановлено, що, перший, здоров'язберігальний напрям освітньої практики використання ІТ особами з особливими освітніми потребами, включає:

- покращення доступу до медичних послуг, у тому числі за допомогою телемедицини та телереабілітації;
- більш ефективне використання наявних апаратних та інформаційних ресурсів;
- підвищення мотивації до життєдіяльності.

Другий, соціальний напрям освітньої практики використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами, передбачає:

- ширший доступ осіб з особливими освітніми потребами до соціального простору (зокрема, віртуального);
- зміни щодо інформаційного суспільства;
- можливість ширшого лобювання персональних інтересів осіб з особливими освітніми потребами;
- більша незалежність осіб зазначеної категорії;
- часткове звільнення сімей та держави від догляду за особами з особливими освітніми потребами.

Третій, економічний напрям освітньої практики використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами, передбачає:

- полегшення доступу до підвищення кваліфікації (включаючи дистанційне навчання);
- полегшення доступу до роботи (в тому числі можливість дистанційної роботи), зміни на ринку праці;
- підвищення економічної незалежності осіб з особливими освітніми потребами;
- підвищення ефективності виплачуваних пенсій та допомог;
- підвищення ефективності субсидування обладнання для осіб з особливими освітніми потребами;
- підвищення мотивації осіб з особливими освітніми потребами до реабілітації та подальшого накопичення економічного ефекту.

Зазначене втілення здійснювалося через серію мультимедійних матеріалів із проектування на заняттях з дисципліни «Комп'ютерна графіка»; навчально-методичне забезпечення дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології», «Медіапедагогіка», «Медіа в освіті», «Мультимедійні розважальні

та освітні системи», «Комп'ютерна графіка», «Комп'ютерні анімації», «Мультимедійні мережеві системи» за напрямками професійної підготовки «Педагогіка», «Психологія», «Інформаційні технології».

Таким чином, освітня практика використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща відкриває значні можливості для життєдіяльності та розвитку їх особистостей.

У четвертому розділі **«Перспективи використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща»** представлено організацію та результати експериментального дослідження, розкрито перспективи та розроблено рекомендації щодо використання ІТ у розвитку особистостей в Україні.

Варто відзначити, що визначені нами теоретичні і практичні основи використання ІТ у розвитку особистостей у Республіці Польща потребували експериментальної перевірки. Метою педагогічного експерименту стала перевірка впливу організаційно-педагогічних умов на розвиток особистостей у процесі використання ІТ в освітній практиці Республіки Польща.

У педагогічному експерименті використовувалася розроблена нами методика педагогічної оцінки розвитку особистостей за когнітивним, діяльнісним, мотиваційним та емоційним компонентами з високим, середнім та низьким рівнями.

Встановлено, що когнітивний компонент розвитку особистостей охоплює дві важливі категорії – інтелектуальні та технічні знання. Він ґрунтується на опануванні різних джерел інформації, їх грамотному сприйнятті та оцінюванні, правильному відборі та використанні інформації для критичного мислення та вирішення проблем, вивчення основних прикладних програм тощо.

Діяльнісний компонент розвитку особистостей зосереджує увагу на вміннях і навичках використання ІТ, зокрема вміннях розважливо й точно вибирати засіб для виконання поставленого завдання, керувати операційною системою, файлами та папками, здійснювати налаштування робочого столу, інсталяцію та видалення програм тощо.

Окрема увага має приділятися можливості використання текстового процесора для створення документа; освоюються зміна форми (вигляду) тексту в документі, зміна форми (зовнішнього вигляду) документа, друк документа, представлення інформації в документі у вигляді таблиць і стовпців, вставка графіки (графічних матеріалів) у текст документа, створення діаграм. Крім того, відпрацьовується можливість ефективно здійснювати пошук інформації в Інтернеті за допомогою популярних веб-браузерів поряд з можливістю використання електронної пошти; вміння ефективно використовувати доступні сервіси в комп'ютерній мережі; можливість створення презентації за допомогою

спільних програм разом із можливістю створення графіки для презентацій; вміння розробляти веб-сторінки та веб-сайти тощо.

Мотиваційний компонент розвитку особистостей визначає наявність мотивації здобувачів освіти до здобуття інформації, отримання позитивних результатів.

Емоційний компонент розвитку особистостей характеризується вмінням управляти собою, контролювати емоції, спрямовувати активність на продуктивне перетворення своєї життєдіяльності.

З метою перевірки результатів педагогічного експерименту проводилася статистична обробка та аналіз отриманих даних. Виявлено, що на формувальному етапі експерименту високий рівень розвитку особистостей за когнітивним компонентом в експериментальній групі продемонстрували 38,7% учасників, а у контрольній групі – 33,9%. Середній рівень – 52,1% учнів експериментальної групи і 47,9% – у контрольній. Низький рівень – 9,2% учнів експериментальної групи і 18,2% – контрольної (рис. 3).

Встановлено, що за діяльнісним компонентом високий рівень розвитку особистостей в експериментальній групі показали 33% учасників, а у контрольній групі – 29,1%. Середній рівень – 57,9% учасників експериментальної групи і 46,6% – контрольної. Низький рівень – 9,1% учасників експериментальної групи і 24,3% – контрольної (рис. 4).

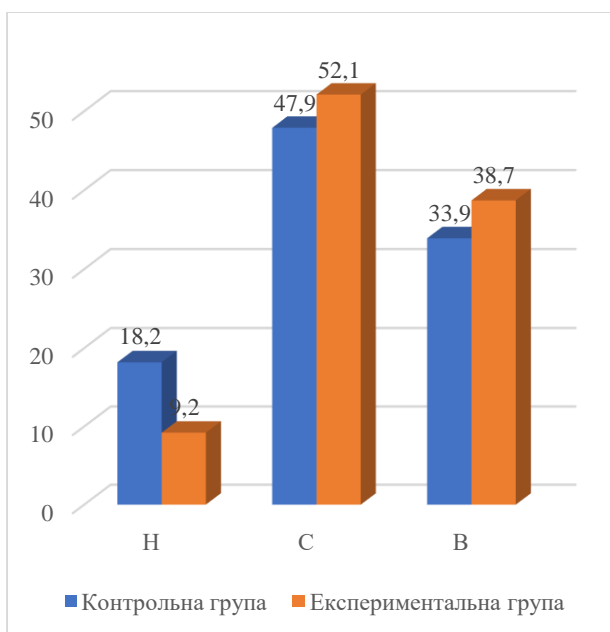

Рис. 3. Показники рівнів розвитку особистостей з використанням ІТ за когнітивним компонентом контрольних та експериментальних груп на етапі формувального експерименту, %

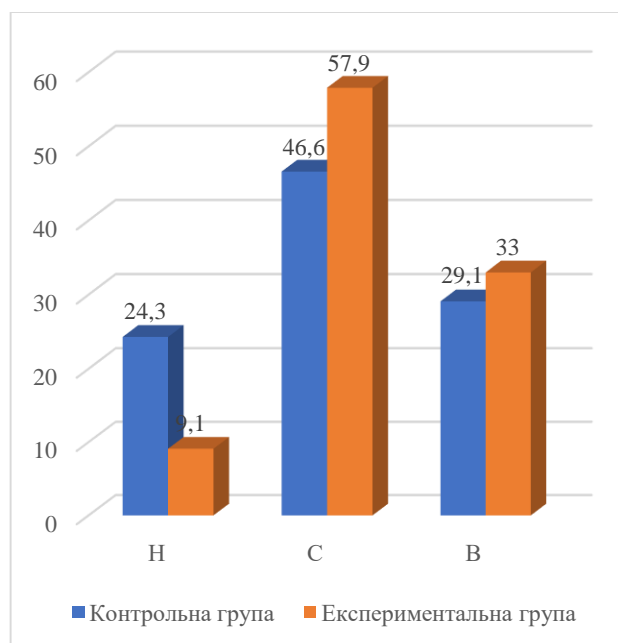

Рис. 4. Показники рівнів розвитку особистостей з використанням ІТ за діяльнісним компонентом контрольних та експериментальних груп на етапі формувального експерименту, %

Високий рівень розвитку особистостей за мотиваційним компонентом в експериментальній групі показали 33,7% учасників, а у контрольній групі – 26,1%. Середній рівень – 57,4% учасників експериментальної групи і 42,9% – контрольної. Низький рівень – 8,9% учасників експериментальної групи і 31% – контрольної (рис. 5).

Встановлено, що на формувальному етапі експерименту високий рівень розвитку особистостей за емоційним компонентом в експериментальній групі показали 37,1% учасників, а в контрольній групі – 31,1%. Середній рівень – 52,9% учасників експериментальної групи і 45% – у контрольній. Низький рівень – 10% учасників експериментальної групи і 23,9% – контрольної (рис. 6).

При цьому порівняння даних розвитку особистостей показує, що близькі показники експериментальних та контрольних груп на констатувальному етапі експерименту суттєво відрізнялися на формувальному етапі.

Показники рівнів розвитку особистостей з використанням ІТ контрольних та експериментальних груп на етапі формувального експерименту представлено на рис. 3-6.

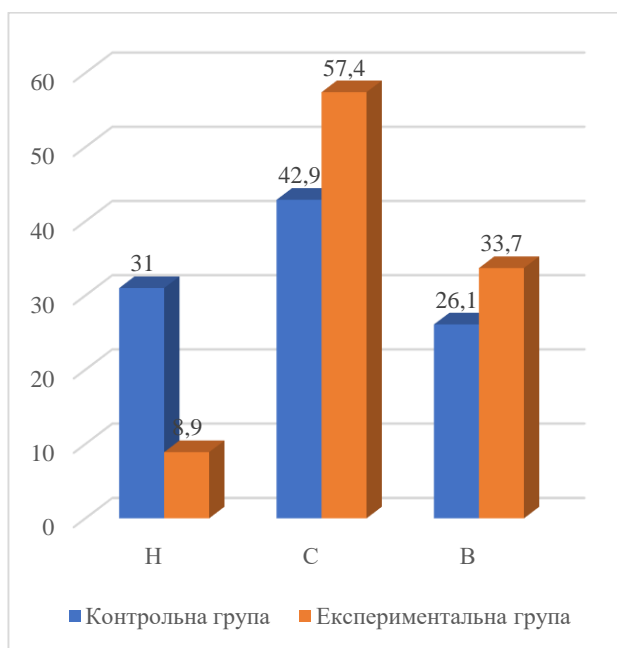

Рис. 5. Показники рівнів розвитку особистостей з використанням ІТ за мотиваційним компонентом контрольних та експериментальних груп на етапі формувального експерименту, %

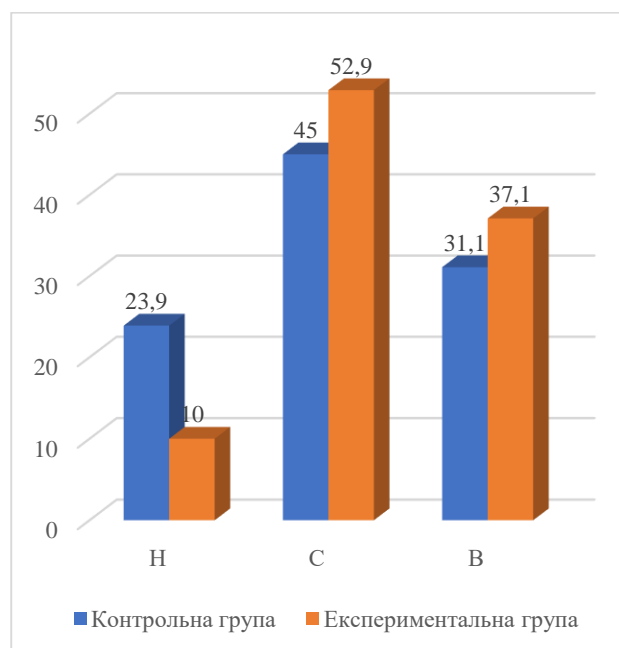

Рис. 6. Показники рівнів розвитку особистостей з використанням ІТ за емоційним компонентом контрольних та експериментальних груп на етапі формувального експерименту, %

Достовірність даних, що характеризують рівні розвитку особистостей, була експериментально підтверджена за методиками Крамера-Уелча та Вілкоксона-Манна-Уїтні.

Таким чином, комплексний аналіз результатів дослідження дає змогу стверджувати, що запропонована система розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща є доцільною і такою, що заслуговує на впровадження в освітню діяльність.

Розробляючи рекомендації щодо перспектив використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща, слід відмітити їх організаційний, освітній, інформаційний і технічний напрями.

З'ясовано, що важливим щодо використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща є удосконалення організаційного напрямку.

Окрема увага у перспективах використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща має бути спрямована на роботу з людьми з особливими освітніми потребами.

У зв'язку з тим, що досі ніхто не проводив нетнографічних досліджень на тему інвалідності в Інтернеті, варто відзначити можливості ІТ у допомозі людям з обмеженими можливостями. Зокрема, інформаційні технології допомагають подолати соціальні та емоційні бар'єри особам з особливими освітніми потребами, відкрити можливості для інвалідів розвивати різні форми своєї діяльності: пізнавальну (навчання), ігрову (розважальну) та професійну (трудова).

Слід зазначити, що базовою адаптацією мережі для цієї групи одержувачів є оснащення субтитрами всіх мультимедійних елементів. Мережа дає можливість людям з обмеженими можливостями повноцінно брати участь у сьогоденні. Уміння використовувати нові медіа, тобто спростити використання Інтернету з його численними функціями, багато в чому може стати можливістю покращити їх життєву ситуацію, наприклад, у сфері прийняття незалежних рішень та спостереження за результатами власної життєдіяльності. Нові медіа забезпечують можливість навчатися, працювати та самореалізовуватись у професійному та особистому житті. Як у Республіці Польща, так і в Україні використання медіа, мереж та віртуального простору слід пропагувати серед людей з обмеженими можливостями.

З отриманих результатів досліджень, якими порівнювалася специфіка використання ІТ у різних культурних групах, впливають постулати та рекомендації щодо можливості оптимізації використання інформаційних технологій у процесі викладання, навчання та в особистісному розвитку здобувачів освіти.

Наступною рекомендацією щодо перспектив використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща є освітній напрям. У багатьох закладах освіти необхідною є стандартизована система використання дистанційних технологій навчання, адже використання в одному закладі освіти різних інструментів, електронних навчальних платформ чи комунікаторів є значною перешкодою для учнів та їхніх батьків.

Окремим важливим питанням є реалізація коннективістського підходу у розвитку особистості в освітній практиці закладів дошкільної, шкільної, позашкільної та вищої освіти.

Встановлено, що для людей, залежних від Інтернету, дуже важливою є соціальна підтримка, що надає змогу змінити оцінку власних компетенцій та посилює почуття винахідливості.

Так, виявлення відмінностей у способах подолання складних ситуацій, які виникають у людей, залежних та незалежних від Інтернету, свідчить, що люди, які характеризуються високим ступенем Інтернет-залежності, гірше справляються з важкими ситуаціями, ніж люди з низьким ступенем останньої.

Вивчення взаємозв'язку між шкільною залученістю учнів, залежних та незалежних від комп'ютерних ігор, дозволило сформулювати головну гіпотезу: учні, які характеризуються високим ступенем залежності від комп'ютерних ігор, демонструють меншу залученість до освітніх проблем, ніж учні з низьким рівнем залежності.

Також важливого значення набуває визначення інформаційних потреб та на їхній основі вибір і впровадження ІТ в освітній процес, що сприятиме пізнанню, емоціонізації, розвитку мотивації, соціалізації, саморегуляції творчості людини.

При цьому важливим при використанні ІТ у розвитку особистостей в Україні є урахування кращих освітніх практик Республіки Польща, що передбачає необхідність дотримання наступних положень:

- формування їх чого? як на окремих заняттях інформатики, так і у поєднанні з конкретними предметами;
- створення простору для органічного включення ІТ в освітній процес – використання їх не лише як комунікатора, а і як носія інформації;
- використання ІТ уже на рівні дошкільної та початкової школи;
- використання соціальних мереж у створенні спільноти знань (гуртки за інтересами, спеціалізовані дискусійні форуми).

Ці ознаки повинні систематично співіснувати з комплексом структурно-методичних змін, пов'язаних з удосконаленням діяльності закладів освіти.

Встановлено, що великого значення серед перспектив використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща набуває інформаційний напрям.

Так, оцінка корисності нових медіа (соціальні мережі, мережі мікроблогів, підкасти, інтернет-плеєри та ін.) під час підготовки здобувачів освіти показала їх позитивне ставлення до навчання. При цьому використання Інтернет, електронних курсів навчання дає можливість отримати знання для нових рішень. Ці результати є важливими при розробці освітніх програм майбутніх педагогів, спрямованих на розвиток самосвідомості, самостійності та особистісних навичок.

Перспективним щодо використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща є технічний напрям.

Так, суспільна ізоляція через пандемію Covid-19 показала, що організація освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання спонукала педагогів використовувати цифрові інструменти набагато частіше, ніж у традиційному навчанні. Однак необхідним є технічне оснащення, зокрема наявність персональних комп'ютерів, ноутбуків та інших засобів як у педагогічних працівників, так і в здобувачів освіти.

Тому важливим постає технічне забезпечення ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща.

Виконана науково-дослідна робота щодо використання ІТ у розвитку особистостей Республіки Польща дозволила зробити відповідні висновки.

ВИСНОВКИ

1. Визначення стану наукової розробки і освітньої практики використання інформаційних технологій засвідчило актуальність і вагомість даної проблематики.

Використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща є перспективним і важливим напрямом модернізації системи освіти.

Встановлено, що основними поняттями і термінами використання інформаційних технологій у розвитку особистостей є «технологія», «інформація», «носій», «комп'ютер», «процесор», «звуки», «візуалізація», «світлові сигнали», «електронні накопичувачі», «відео», «Інтернет», «малюнок», «дані», «мережа», «медіа» тощо.

Узагальнення різних теоретичних підходів і освітньої практики показало, що використання інформаційних технологій у розвитку особистостей – це процес, спрямований на застосування у системі освіти ІТ.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат використання ІТ у розвитку особистостей; визначення змісту і суті понять «інформаційні технології» і «використання інформаційних технологій у розвитку особистостей».

2. Розкрито історичні етапи використання ІТ на основі умовного поділу на періоди.

У процесі дослідження виділено п'ять хронологічних етапів їх історичного розвитку, а саме:

I етап – середина ХХ ст. – 1980 р.: започаткування використання комп'ютерних пристроїв в інформаційних технологіях;

II етап – 1981 р. – кінець 80-х рр. ХХ ст.: удосконалення інформаційних технологій, поява та розвиток персонального комп'ютера;

III етап – початок 90-х рр. ХХ ст. – 1991 р.: розвиток інформаційних технологій, їх перехід із сфери математичних обчислень у комунікаційну сферу;

IV етап – 1992 р. – кінець ХХ ст.: модернізація інформаційних технологій, їх мобільність та доступність;

V етап – 2001 р. – дотепер: зростання кількості інформаційних технологій, їх масовість, віртуалізація стосунків.

Відзначена інтенсивність застосування ІТ зумовлює необхідність приділення значної уваги організаційно-педагогічним умовам їх використання у розвитку особистостей.

3. Охарактеризовано систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща.

Встановлено, що структурними компонентами системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій у Республіці Польща є змістові, процесуальні, організаційні, індивідуальні та інформаційні компоненти.

Кожен з перелічених компонентів є підсистемою та системою нижчого порядку, що включає: змістові компоненти (знання, вміння, навички, цінності); процесуальні компоненти (дошкільна освіта, шкільна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, освіта дорослих); організаційні компоненти (нормативно-правове, змістове, кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення); індивідуальні компоненти (потреби, мотиви, здібності, якості); інформаційні компоненти (віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси).

4. Визначено організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща в аспекті різноманітних компонентів у системі освіти.

Встановлено, що організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці

Республіки Польща мають 5-компонентну структуру, яка включає такі складники: нормативно-правовий, (наявність нормативно-правових документів щодо використання ІТ), змістовий (удосконалення змісту освітнього процесу з урахуванням використання ІТ), кадровий (забезпечення висококваліфікованими педагогічними кадрами, які використовують ІТ), методичний (належне методичне забезпечення використання ІТ) та матеріально-технічний (наявність фінансової і матеріально-технічної бази використання ІТ).

Особливу увагу приділено коннективізму як теорії навчання в умовах інформаційного суспільства.

Охарактеризовано особливості коннективізму, визначена його сутність та запропоновано коннективістський підхід у розвитку особистості як такий, що базується на використанні в освітній практиці ІТ.

При реалізації коннективістського підходу у розвитку особистості вагомим значення набувають знання, вміння, навички та цінності, що забезпечуються через використання в освітній практиці ІТ.

Схарактеризовано реалізацію коннективістського підходу у розвитку особистості в освітній практиці закладів дошкільної, шкільної, позашкільної та вищої освіти Республіки Польща.

5. Розкрито особливості освітньої практики використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща.

Визначено основні напрями освітньої практики використання ІТ особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща. Серед них виділено здоров'язберігальний, соціальний та економічний, які позитивно впливають на розвиток осіб з особливими освітніми потребами у процесі використання ІТ.

6. Представлено діагностичний інструментарій та перевірено вплив організаційно-педагогічних умов на розвиток особистостей у процесі використання інформаційних технологій в освітній практиці Республіки Польща.

Розроблено методику педагогічної оцінки розвитку особистостей, показники, рівні та критерії розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій.

Педагогічний експеримент здійснювався на підставі розробленої нами методики педагогічної оцінки розвитку особистостей за когнітивним, діяльнісним, мотиваційним та емоційним компонентами з високим, середнім та низьким рівнями.

Встановлено, що рівень розвитку особистостей з урахуванням використання ІТ в експериментальних групах порівняно з контрольними підвищився.

Так, високий рівень розвитку особистостей на формульованому етапі експерименту за когнітивним компонентом в експериментальній групі показали 38,7% учасників, а у контрольній групі – 33,9%; за діяльнісним компонентом – в

експериментальній групі показали 33% учасників, а у контрольній групі – 29,1%; за мотиваційним компонентом – в експериментальній групі показали 33,7% учасників, а у контрольній групі – 26,1%; за емоційним компонентом – в експериментальній групі показали 37,1% учасників, а в контрольній групі – 31,1%.

З'ясовано, що середній рівень розвитку особистостей на формувальному етапі експерименту в експериментальній групі за когнітивним компонентом показали 52,1% учасників експериментальної групи і 47,9% – контрольної; за діяльнісним компонентом – в експериментальній групі показали 57,9% учасників і 46,6% – у контрольній; за мотиваційним компонентом – середній рівень показали 57,4% учасників експериментальної групи і 42,9% – контрольної; за емоційним компонентом – в експериментальній групі показали 52,9% учасники і 45% – в контрольній.

Визначено, що низький рівень розвитку особистостей на формувальному етапі експерименту в експериментальній групі за когнітивним компонентом показали 9,2% учасників і 18,2% – у контрольній; за діяльнісним компонентом – показали 9,1% учасників експериментальної групи і 24,3% – контрольної; за мотиваційним компонентом – в експериментальній групі показали 8,9% учасників і 31% – у контрольній; за емоційним компонентом – показали 10% учасників експериментальної групи і 23,9% – контрольної.

Достовірність даних, що характеризують рівні розвитку особистостей, була експериментально підтверджена за методиками Крамера-Уелча та Вілкоксона-Манна-Уїтні.

7. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення використання ІТ у розвитку особистостей в Україні на основі кращих освітніх практик Республіки Польща.

Встановлено, що серед перспективних щодо використання досвіду Республіки Польща для розвитку освіти України є їх організаційний, освітній, інформаційний і технічний напрями.

Важливим для розвитку України за організаційним напрямом визнано удосконалення роботи з людьми з особливими освітніми потребами з використанням досвіду Республіки Польща щодо ІТ у розвитку особистостей.

В освітньому напрямі особливим питанням постає стандартизована система використання дистанційних технологій навчання, а також реалізація коннективістського підходу в розвитку особистості в освітній практиці закладів дошкільної, шкільної, позашкільної та вищої освіти.

Виявлено, що перспективним для використання ІТ у розвитку особистостей в Україні з урахуванням кращих освітніх практик Республіки Польща за інформаційним напрямом є застосування нових медіа (соціальні мережі, мережі мікроблогів, підкасти, Інтернет-плеєри тощо) в освітній практиці.

Встановлено, що особливого значення для розвитку України з використанням досвіду Республіки Польща щодо ІТ у розвитку особистостей набуває технічний напрям, зокрема технічне оснащення як педагогічних працівників, так і здобувачів освіти персональними комп'ютерами, ноутбуками тощо.

Разом з тим, дисертація не висвітлює всіх аспектів проблематики дослідження. Подальшої розробки потребує деталізація процесу впровадження сучасних методик використання ІТ у розвитку особистостей.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Мухацький М. *Інформаційні компетенції молоді: соціоекономічний та культурний контекст* : монографія. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2014. 147 с.
2. Muchacki M. *Przygotowanie młodzieży licealnej do korzystania z metod i technik informatycznych. Badania porównawcze polsko-amerykańskie = Підготовка старшокласників до використання методів і технік ІТ. Порівняльні польсько-американські дослідження*. Kraków: OW Impuls, 2013. 135 s.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Muchacki M. Proces globalizacji jako zjawisko techniczne = Процес глобалізації як технічний феномен. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: збірник наукових праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. Випуск 26. С. 226–230.
4. Мухацький М. Теоретичні основи розвитку особистості у Польській Республіці. *Наукові записки : збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Випуск 124. С.159–165
5. Мухацький М. Віртуальний простір як місце соціальної активності осіб з особливими освітніми потребами у Польщі. *Наукові записки : збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Випуск 137. С. 224–230. (Серія педагогічні науки).
6. Мухацький М. Інформаційні технології в системі освіти Республіки Польща. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць / за ред. А.В. Сущенка*. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2022. Випуск 81. С. 316–320.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

7. Muchacki M. Kluczowe kompetencje profesjonalne nauczyciela w kontekście problematyki jakości edukacji = Ключові професійні компетентності педагога в контексті проблеми якості освіти. *Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości. Zeszyty Pedagogiczno- Medyczne.* / red. M.J. Żmichrowska. Wydawnictwo Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu, 2012. T. 18 (2). S. 177–181. (ISSN 2084-2686, зарубіжне видання Республіки Польща).

8. Muchacki M. Znaczenie wiedzy dla egzystencji człowieka w epoce cywilizacji informatycznej = Значення знань для існування людини в епоху інформаційних технологій. *Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości. Zeszyty Pedagogiczno-Medyczne. Innowacyjność i kreatywność w pedagogice.* / red. M.J. Żmichrowska, W. Grelowska. Wydawnictwo Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu, 2012. T. 19 (3). S. 319–329. (ISSN 2084-2686, зарубіжне видання Республіки Польща).

9. Muchacki M. Ludyczne, poznawcze, społeczne wartości gier komputerowych w kontekście wyzwań dla organizowania środowiska edukacyjnego dziecka = Ілюстраційні, когнітивні, соціальні цінності комп'ютерних ігор в контексті проблем організації освітнього середовища дитини. *Journal of Modern Science.* WSGE Józefów, 2015. № 4/2015. S. 81–92. (ISSN 1734-2031, зарубіжне видання Республіки Польща, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Google Scholar, Index Copernicus*)

10. Muchacki M. Egzystencja współczesnego dziecka. Aspekty pedagogiczny i społeczny problemu = Екзистенція сучасної дитини. Педагогічні та соціальні аспекти проблеми. *Seminare. Poszukiwania naukowe.* Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, T. 37. № 1. 2016. S. 81–92. (ISSN 1232-8766, зарубіжне видання Республіки Польща, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *VazHum, Crossref, WorldCat*).

11. Muchacki M. Image Processing Algorithms in Different Areas of Science = Алгоритми обробки зображень у різних галузях науки. *New Trends in Analysis and Interdisciplinary Applications* / red. Pei Dang, Min Ku, Tao Qian, Luigi G. Rodino. Birkhäuser, Cham, 2017. S. 59–62. (ISSN 2297-0215, зарубіжне видання Китаю, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Web of Science Core Collection*)

12. Muchacki M. Internet addiction and youth self-esteem with life satisfaction = Інтернет-залежність та самооцінка молоді із задоволеністю життям. *ICERI 2018 Proceedings 11th International Conference of Education, Research and Innovation: conference proceedings.* Sevilla, 2018. S. 2763–2767. (ISSN 2340-1095,

зарубіжне видання Іспанії, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Web of Science Core Collection*).

13. Muchacki M. Facebook as a tool for students to communicate with their teachers = Facebook як інструмент для спілкування учнів зі своїми педагогами. *5th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM 2018: conference proceedings*. Albena, 2018. Vol. 18. № 3.5. S. 293–300. (ISSN 2367-5659, зарубіжне видання Болгарії).

14. Muchacki M. School involvement of students addicted to and not addicted on computer games = Залучення до школи учнів, залежних і не залежних від комп'ютерних ігор. *6th SWS International Scientific Conference on Social Sciences ISCSS 2019*. Albena, 2019. Vol. 6. № 4. S. 445–450. (ISSN 2682-9959).

15. Muchacki M. Nowe media jako narzędzie sieciowego indywidualizmu i uspołecznienia = Нові медіа як інструмент мережевого індивідуалізму та соціалізації. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*. Sieć Badawcza Łukasiewicz–Instytut Technologii Eksploatacji, 2020. Issue 4(111)/2020. S. 189–195. (ISSN 1507-6563).

16. Muchacki M. Peculiarities of the use of information technologies by persons with special educational needs in Poland = Особливості використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща. *Paradigm of knowledge*. Frankfurt. TK Meganom LLC. 2021. №4(48). Pp. 173–181. (ISSN 2520-7474 (Print), ISSN 2701-8938 (Online), зарубіжне видання Німеччини, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *CrossRef, CORE, WorldCat, Google Schola*).

17. Muchacki M. Możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w wirtualnym świecie i korzystania z jego zasobów = Можливості для людей з обмеженими можливостями брати участь у віртуальному світі та використовувати його ресурси. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna wydawane jest przez Instytut Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie*. № (19)/2022. Kraków Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, 2022. S. 11–19. (ISSN 2353-7140, зарубіжне видання Республіки Польща).

18. Muchacki M. Online education of persons with special educational needs in the Republic of Poland = Онлайн-навчання осіб з особливими освітніми потребами у Республіці Польща. *Innovative Solutions in Modern Science*. New York. TK Meganom LLC. 2022. №1(53). Pp. 141–150. (EISSN 2414-634X, ISSN 2414-6714, зарубіжне видання США, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *CrossRef, CORE, WorldCat, Google Scholar*).

19. Muchacki M. Peculiarities of personality development of the future in the context of information and communication technologies and education system reform (Polish experience) = Особливості розвитку особистості для майбутнього в контексті інформаційно-комунікаційних технологій та реформування системи

освіти (Польський досвід). *Futurity Education*, Vol. 2(1). Pp. 46–57. (E-ISSN: 2956-3402, зарубіжне видання Республіки Польща, що внесено до міжнародних наукометричних баз).

20. Рідей Н., Биковський Т., Биковський Я., Голубенко Т., Воронова Г., Мухацький М. Антикризовий менеджмент у системі надання державних послуг у сфері цивільного захисту. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Т.3. № 44. С. 224–233. (ISSN 2306-4994, українське видання категорії «А», що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Web of Science Core Collection*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

21. Muchacki M. Przydatność komputera w edukacji dziecka = Користь комп'ютера у навчанні дитини. *Aktuálne otázky prírodovedno-technických predmetov a prierezových tém v primárnej edukacji. Konferencia Preszów PU 23–25.10.2013*. Preszów, 2013. S. 217–223.

22. Muchacki M., Bernátová R. Professional competencies within the field of professional activity of teachers = Професійні компетенції у сфері професійної діяльності педагога. *Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou organizovanej Pedagogickou fakultou PU pri príležitosti 65. výročia založenia Pedagogickej fakulty v Prešove 22-23.10.2014*. Preszów, 2013. S. 229–235. (ISBN 978-80-555-1237-2).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. Мухацький М. Особи з особливими освітніми потребами у кіберпросторі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 36 : збірник наукових праць*. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 225–228.

24. Мухацький М. Особливості коннективізму як теорії навчання в Інтернеті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 37 : збірник наукових праць*. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 220–223.

25. Muchacki M. *Cywilizacja informatyczna i Internet. Konteksty współczesnego konsumenta IT = Інформаційна цивілізація та Інтернет. Сучасні споживчі контексти IT*. Kraków: OW Impuls, 2014. 148 s. (ISBN 978-83-7850-497-9)

26. Muchacki M., Machowska J., Sufa B. *Wolontariat w dobie płynnej rzeczywistości = Волонтерство в епоху плинної реальності*. Kraków, Wydawnictwo Petrus, 2020. 190 s. (ISBN 978-83-7720-454-2)

27. Muchacki M., Minova M., Portik M. *Roma child in the Information Society = Ромська дитина в інформаційному суспільстві*. Kraków: Wydawnictwo Petrus, 2016. 240 s. (ISBN 978-83-7720-315-6)

28. Muchacki M. *Cyberbullying jako wyzwanie dla pedagogiki. Pedagog we współczesnym świecie = Кібербулінг як виклик для педагогіки. Вихователь у сучасному світі*. / Red. V. Tanaś, W. Welskop. Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu, 2015. S. 203–211. (ISBN 978-83-940080-4-8)

29. Muchacki M., Bernátová R. *Korzystanie z komputera w domu przez dzieci w młodszym wieku szkolnym = Використання комп'ютера вдома дітьми молодшого шкільного віку*. Media i technologia informacyjna w wychowaniu i edukacji dzieci / Red. M. Muchacki. Kraków: Attyka, 2015. S. 13–26. (ISBN 978-83-6213-904-0)

30. Muchacki M. *Internet jako środowisko informacyjne wspierające rozwój zawodowy nauczycieli = Інтернет як інформаційне середовище підтримки професійного розвитку педагогів*. Edukacja w zglobalizowanym świecie / Red. V. Tanaś, W. Welskop. Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu, 2016. S. 431–437. (ISBN 978-83-940080-6-2)

31. Muchacki M., Skwirczyński M. *Młodzież wobec poczucia anonimowości w sieci = Молодь і почуття анонімності в Інтернеті*. Człowiek wobec zagrożeń współczesności. Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu, 2017. S. 573–581. (ISBN 978-83-940080-8-6)

32. Muchacki M., Muchacka-Cymerman A. *Autoagresja a uzależnienie adolescentów od Internetu = Аутоагресія та інтернет-залежність у підлітків*. Psychologiczne i interdyscyplinarne uwarunkowania agresji i przemocy. Agresor i ofiara / red. M. Z. Stepulak, B. Płaczkiwicz. Wyd Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Plocku, 2020. S. 121–140. (ISBN 978-83-66277-16-8)

33. Muchacki M., Bernatowa R., Burgerova J. *New media as a learning environment for students in preparation for the role of teacher = Нові media як навчальне середовище для учнів у процесі підготовки до ролі вчителя*. Tarnów: Wydawnictwo Tarnowskiej Szkoły Wyższej, 2017. 164 s. (ISBN 978-83-940098-4-7)

34. Muchacki M. *Zastosowanie technologii w edukacji włączającej = Використання технологій в інклюзивній освіті*. Vytváření příležitostí pro vzdělávání všech dětí na 1. stupni zš (Creating opportunities for education of all children at primary school) / Red. Hana Filová, Jiří Havel, Jana Kratochvílová. Wyd. Naukowe Masarykova univerzita, 2014. S. 83–89. (ISBN 978-80-210-6889-6)

35. Muchacki M. *Professional Computer Science Competences in the Era of Information and Knowledge = Професійні інформатичні компетенції в епоху інформації та знань*. The Actual Problems of the Theory and Practice of Modern Pre-School Education in Poland, Romania and Ukraine / red. Otilia Clipa, Maria Oliynyk,

Malgorzata Stawiak-Ososińska. Lumen Media Publishing, 2014. S. 183–191. (ISBN 9731663827)

36. Muchacki M. *Teacher's Competences in the Field of Information Technology and Computer Science = Компетенції вчителя в галузі інформаційних технологій та інформатики*. The Actual Problems of the Theory and Practice of Modern Pre-School Education in Poland, Romania and Ukraine / red. Otilia Clipa, Maria Oliynyk, Malgorzata Stawiak-Ososińska. Lumen Media Publishing, 2014. S. 131–139. (ISBN 978-9731663821)

АНОТАЦІЇ

Мухацький М. Теорія та освітня практика використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2023.

Дисертаційне дослідження присвячене розробці теорії та освітньої практики використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща.

Розкрито історичні етапи використання інформаційних технологій у розвитку особистостей у Республіці Польща.

Здійснено наукове обґрунтування та охарактеризовано систему розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій.

Визначено, що структурними компонентами системи розвитку особистостей з використанням інформаційних технологій є: змістові компоненти (знання, вміння, навички, цінності); процесуальні компоненти (дошкільна освіта, шкільна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, освіта дорослих); організаційні компоненти (нормативно-правові, змістові, кадрові, методичні та матеріально-технічні умови); індивідуальні компоненти (потреби, мотиви, здібності, якості); інформаційні компоненти (віртуальний простір, програмне забезпечення, технічне забезпечення, інформаційні ресурси).

Розкрито організаційно-педагогічні умови використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в освітній практиці Республіки Польща.

Представлено особливості освітньої практики використання інформаційних технологій особами з особливими освітніми потребами у Республіці Польща.

Розроблено рекомендації щодо вдосконалення використання інформаційних технологій у розвитку особистостей в Україні на основі кращих освітніх практик Республіки Польща.

Ключові слова: інформаційні технології, розвиток особистостей, заклади освіти, Республіка Польща.

Mukhatsky M. Theory and educational practice of using information technologies in the development of personalities in the Republic of Poland. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.01 – general pedagogy and history of pedagogy. – Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov. – Kyiv, 2023.

The dissertation study is devoted to the development of the theory and educational practice of the use of information technologies in the development of personalities in the Republic of Poland.

The historical stages of the use of information technologies in the development of individuals in the Republic of Poland are revealed.

In the course of the study, five chronological stages of their historical development are identified, namely:

I stage – the middle of the XX century – 1980 – the beginning of the use of computer devices in information technology;

II stage – 1981 – the end of the 80s of the twentieth century – improvement of information technology, the emergence and development of the personal computer;

III stage – the beginning of the 90s of the XX century – 1991 – the development of information technologies, their transition from the field of mathematical calculations to the communication sphere;

IV stage – 1992 – the end of XX century – modernization of information technologies, their mobility and accessibility;

V stage – 2001 – till now – the growth of information technologies, their mass, virtualization of relationships.

This necessitates paying considerable attention to the organizational and pedagogical conditions for the use of information technology in the development of individuals.

Scientific substantiation was carried out and the system of personality development using information technologies was characterized.

It was determined that the structural components of the personality development system using information technologies are content, procedural, organizational, individual, and informational components.

At the same time, each of these components is a subsystem and a system of a lower order, which includes: content components (knowledge, skills, skills, values); procedural components (preschool education, school education, extracurricular education, higher education, adult education); organizational components (normative and legal, content, personnel, methodical and material and technical conditions);

individual components (needs, motives, abilities, qualities); information components (virtual space, software, technical support, information resources).

The organizational and pedagogical conditions of the use of information technologies in the development of personalities in the aspect of various components are revealed. It was established that in the development of personalities, they have a 5-component structure, which includes the following components: normative and legal (the presence of normative and legal documents for the use of information technologies), content (improving the content of the educational process the use of information technologies), staffed by highly qualified teaching staff who information technologies), methodical (proper methodological support for the use of information technologies) and material and technical (availability of the financial and material and technical base for the use of information technologies).

Features of the educational practice of using information technologies by individuals with special educational needs in the Republic of Poland are presented.

The main directions of educational practice of using information technologies by persons with special educational needs in the Republic of Poland are determined. Among them are health, social and economic, which have a positive impact on the development of persons with special educational needs in the process of using information technology.

The level of personal development with the use of information technology was experimentally tested.

The pedagogical experiment was carried out on the basis of the developed methodology of pedagogical assessment of personal development by cognitive, activity, motivational and emotional components with high, medium and low levels.

It was found that the level of personal development, taking into account the use of information technology in the experimental groups compared to the control groups increased.

Recommendations for improving the use of information technologies in personality development in Ukraine based on the best educational practices of the Republic of Poland have been developed.

It is established that among the prospects of using the experience of the Republic of Poland for the development of education in Ukraine are their organizational, educational, informational and technical aspects.

Keywords: information technologies, personality development, educational institutions, the Republic of Poland.